

De thema's in "Hoog Spel" laten zich indelen in twee groepen»

A. politiek en moraal;

B, vorm en taak van het toneel.

ad A, Alle pers. worden gemanipuleerd door een maatschappelijk mechanisme, dat nergens in het stuk gerechtvaardigd wordt en waaraan alle pers., zelf zij die aan de top staan onderwerpen zijn. Het beste voorbeeld hiervan is het huwelijk tussen de prins en de prinses. Zij worden geofferd op het altaar van de politiek. Toch worden hun vaders, de koningen, niet afgeschilderd als gewetenloze politici.

De brigadier doet zijn plicht tot in het absurde toe. Zijn opdracht is 'law and order' te handhaven en hij doet dit blindelings met alle ijver en al het fanatisme dat hem eigen is. Ook zijn optreden als zedelijkheidsapostel aan het begin van het stuk is hierop terug te brengen. De enige die alles door heeft is Luke, Hij is als soldaat naar Vlaanderen gestuurd en daar op het slagveld zijn hem de ogen opengegaan. Hij grijpt iedere gelegenheid aan om hiervan te getuigen. De Higginbottom's zijn het prototype van de kleinburger die het allemaal niet wil weten. Ze zitten het liefste thuis achter de kachel.

ad B. De toneelspelers aan beide kanten worden door Arden afgeschilderd als een soort ijdele exhibitionisten, die zich uitsluitend druk maken om hun kunst. Alles wat zich om hen heen afspeelt interesseert hen niet , zolang het niets met hun kunst te maken heeft. De stukken die ze spelen zegden de toeschouwers niets. Luke is de man die uit het harde werkelijke leven bij het toneel komt. Als hij de troep van Croke ziet spelen, herkent hij in hun stuk een typisch element uit de gevestigde orde: Sint Joris, de soldaat, moet voor de koning do kastanjes uit het vuur halen.

Luke geeft dan ook duidelijk blijk van zijn afkeer voor deze vorm van toneel (p. 7) . Later komt hij bij de troep niet als acteur -Croke wil geen amateurs- maar als toneelmeester, dus als de man die zich bezig moet houden met uitermate praktische dingen als dekors die niet mogen omvallen.

Als Luke aan het eind de ingeslapen acteurs moet vervangen, vindt er een curieuze vermenging plaats van toneel en realiteit, In het begin probeert Luke ook een hol verzendrama bij elkaar te improviseren, maar het optreden van de brigadier dwingt hem te vechten voor zijn eigen leven als Luke de soldaat. En wat blijkt, het is dit toneel, dat de toeschouwers blijkt te boeien, zelfs de Franse koning.

Luke is de enige figuur in het stuk, die zowel met A als met B te maken heeft. De ondertitel luidt ook: "De soldaat die toneelspeler werd". Ook in andere stukken van Arden komen veel militairen voor en ook vaak met een of andere zending (Sergeant Musgrave, Soldier, Soldier). Het militairisme en de oorlog zijn veelvuldig terugkerende thema's in zijn werk. De brigadier komen we ook het hele stuk door tegen. 'Toch is zijn rol minder interessant. Hij is een volmaakt in zichzelf opgesloten figuur, die alleen tegen alle andere groepen op botst zonder er werkelijk contact mee te krijgen.

Een ander uitermate belangrijk punt van het stuk is het "Verfremdungs-effekt". Arden wil dat het publiek zich er konstant van bewust is, dat het naar een "spel" zit te kijken. In "Hoog Spel" bereikt hij dit op vele manieren. In de eerste plaats is daar het "Toneel op het toneel" en de genadeloze manier waarop dit ontmaskerd wordt. Dit "toneel op het toneel" zal de toeschouwer ook onbewust een grotere afstand geven tot de activiteiten van de Proloog-acteurs, die "Hoog Spel" brengen.

Dan is er het gebruik van proza, poëzie (al of niet ritmisch ondersteund) en de liedjes.

Het sterkst wordt dit V-effekt dacht ik toch wel bereikt door de structuur van het stuk. De snelle wisselingen van scènes, het verplaatsen in ruimte en tijd, maar bovenal de nuchtere wijze waarop dit gebeurt, maken dat identificatie van de toeschouwers met een van de figuren absoluut, onmogelijk is.

Wat onderwerpen voor de zelfwerkzaamheid betreft, dacht ik dat we ons ook aan de indeling A en B moeten houden. De leerlingen zouden zelf voorbeelden uit de huidige maatschappij bij elkaar moeten zoeken om aan te geven dat censuur, machtsmisbruik, onpersoonlijke structuren e.d. wel degelijk bestaan. Ze kunnen er dan ook eens aan denken hoe we daar dan wel vanaf kunnen komen.

Misschien biedt B de mogelijkheid om eens wat te doen aan de rol van het toneel. Het in een dramatische vorm gieten van een alledaags conflict.

Nadere gegevens omtrent de auteur verstrekken lijkt mij een zinloze bezigheid. Om het goed te doen zou je een brochure van 50 p. moeten maken. Ik geloof dat we er veilig van uit kunnen gaan dat geen enkele leraar ooit van John Arden heeft gehoord. Trachten dit stuk te koppelen aan iets dat ze toch niet kennen is onzin. Het zou iets anders zijn als we een onbekende Shakespeare spelen.